

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE

Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain, vankeuslain 10 luvun 1 §:n ja tutkintavankeuslain 6 luvun 1 §:n muuttamisesta (HE 81/2026 vp)

ETENE kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain, vankeuslain 10 luvun 1 §:n ja tutkintavankeuslain 6 luvun 1 §:n muuttamisesta (HE 81/2026 vp). ETENE on antanut esitysluonnoksesta lausunnon sosiaali- ja terveysministeriölle 7.4.2026 ja toistaa tässä lausunnossa keskeiset näkemyksensä tiivistetysti. Lausunnossa otetaan soveltuvien osin kantaa myös samaa asiakokonaisuutta koskeviin lakialoitteisiin.

Elämän loppuvaiheeseen voi liittyä pelkoa, kipua, ahdistusta sekä kokemusta muiden armoilla olemisesta. On tärkeää, että ihmiset voivat tällaisissa tilanteissa luottaa siihen, että heillä on mahdollisuus päästä tarvitsemiinsa palveluihin ja saada apua. Tieto siitä, että palliatiivisen hoidon ja saattohoidon palvelut ovat saatavilla ja toimivat, voi lisätä myös läheisten turvallisuuden tunnetta. Laadukas palliatiivinen hoito ja saattohoito tulisikin nostaa nykyistä painokkaammin julkisen terveydenhuollon tavoitteeksi.

ETENE on maaliskuussa 2026 julkaisemissaan päivitettyissä sosiaali- ja terveysalan eettisissä periaatteissa ([ETENE on julkistanut sosiaali- ja terveysalan eettiset periaatteet | Etene](#)) noston elämän loppuvaiheen esimerkiksi tilanteesta, jossa ihmisarvon kunnioittaminen korostuu erityisellä tavalla: kuoleman lähestyessä ihminen on kohdattava täysiarvoisena yksilönä, ei pelkästään potilaana tai hoivan kohteena. Ihmisarvoa kunnioittava kohtelu tukee arvokkaan kuoleman kokemusta sekä kuolevan itsensä että hänen läheistensä kannalta.

Yhdenvertainen pääsy palliatiivisen hoidon ja saattohoidon palveluihin on tärkeä sekä eettinen että oikeudellinen tavoite, ja sen toteutuminen vahvistaa luottamusta terveydenhuoltoon. ETENE pitää esitystä tästä lähtökohdasta kannatettavana ja puoltaa sen hyväksymistä jäljempänä esitetyin huomioin.

Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kirjaaminen terveydenhuoltolakiin

Terveydenhuoltolain 24 §:n sairaanhoitopalveluja koskeva pykälä on yleisluonteinen, eikä siinä mainita tiettyjä hoitoja, erikoisaloja tai hoitomalleja. Ehdotettua uutta 2 momenttia voidaan siten pitää lain systematiikan ja rakenteellisen selkeyden kannalta jossain määrin ongelmallisena. ETENE pitää ehdotusta kuitenkin sinänsä hyvänä ja kannatettavana, jos sillä voidaan edistää yhdenvertaista pääsyä palliatiivisen hoidon ja saattohoidon palveluihin.

Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kirjaaminen nimenomaisesti lakiin voi jo sinänsä vahvistaa näiden palvelujen asemaa terveydenhuollon järjestämisessä, korostaa hyvinvointialueiden velvollisuutta huolehtia niiden saatavuudesta ja lisätä huomiota elämän loppuvaiheen hoidon kehittämiseen. Järjestämisvastuun täsmentäminen voi myös tukea valvovan viranomaisen mahdollisuuksia puuttua hoidon puutteisiin. Lakiin kirjaaminen korostaa lisäksi sitä lähtökohtaa, että elämän loppuvaiheen kärsimystä pyritään joka tapauksessa ensisijaisesti lievittämään asianmukaisella hoidolla ja tuella - näkökulma, jolla on keskeinen merkitys myös käynnissä olevassa eutanasiaa koskevassa yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Myönteisistä vaikutuksista huolimatta esitykseen liittyy ETENEn näkemyksen mukaan epävarmuuksia sen käytännön vaikutuksista. Esityksen mukaan kyse ei ole hyvinvointialueiden uudesta tehtävästä, eikä hyvinvointialueille osoiteta lisärahoitusta palliatiivisen hoidon ja saattohoidon toteuttamiseen. Pidemmällä aikavälillä tarkoituksenmukaisesti toteutettu palliatiivinen hoito ja saattohoito voivat toimia kustannuksia hillitsevästi, mutta lyhyellä aikavälillä on vaikea nähdä, miten palvelujen saatavuutta ja laatua voitaisiin merkittävästi parantaa ilman lisäresursseja. Jos hyvinvointialueet kohdentavat enemmän resursseja palliatiiviseen hoitoon ja saattohoitoon, tämä tapahtuu käytännössä muiden palvelujen kustannuksella, ellei rahoitusta lisätä. Esityksen perusteella ei myöskään ole täysin selvää, millä tavoin palvelujen järjestämistä ja sisältöä jatkossa ohjattaisiin, jotta tavoiteltu palliatiivisen hoidon ja saattohoidon vahvistaminen toteutuisi myös käytännössä.

Laadukkaan hoidon sisältö ja osaaminen

ETENE korostaa, että laadukas palliatiivinen hoito ja saattohoito eivät rajoitu ainoastaan kivun ja muiden oireiden lievittämiseen, vaan hoidon tulisi sisältää myös psykososiaalista ja yhteisöllistä tukea, jossa terveydenhuollon ohella myös muilla toimijoilla voi olla merkittävä rooli. Palliatiivinen hoito on luonteeltaan moniammatillista, ja myös vapaaehtoistoiminnalla voi olla tärkeä täydentävä rooli.

Palliatiivinen hoito ei tällä hetkellä ole oma erillinen erikoisalansa eikä Suomessa ole erillistä palliatiivisen hoidon erikoislääkäriohjelmaa. ETENE kannattaa uuden lääketieteen erikoisalan perustamista asianmukaisin resurssein. ETENE korostaa kuitenkin, että laadukas palliatiivinen hoito edellyttää myös hoitohenkilökunnan, erityisesti sairaanhoitajien ja lähihoitajien, riittävää osaamista elämän loppuvaiheen hoidossa sekä riittävästi aikaa potilaiden ja heidän läheistensä kohtaamiseen.

Lakialoitteissa esitetyt laajemmat ehdotukset

Lakialoitteissa LA 9/2023 vp ja LA 8/2024 vp ehdotetaan elämän loppuvaiheen asiantuntijatyöryhmän (STM 2021:23) ehdotusten mukaista hallituksen esitystä yksityiskohtaisempaa sääntelyä, muun muassa hoidon porrasteisuudesta, palliatiivisista keskuksista ja ympärivuorokautisista kotisairaалaverkostoista sekä saattohoidon lisäämisestä kiireellistä hoitoa koskevaan 50 §:ään. Hallituksen esityksen yleispiirteisempi sääntelytapa jättää toteutuksen pitkälti hyvinvointialueiden ratkaisujen varaan. ETENE pitää tärkeänä, että valiokunta arvioi, miten palliatiivisen hoidon ja saattohoidon saatavuuden, laadun ja porrastuksen toteutumista seurataan valtakunnallisesti, jotta sääntelyn tavoitteleva yhdenvertaisuus toteutuu myös käytännössä eikä jää alueellisten resurssi- ja osaamiserojen varaan.

Lakialoitteessa LA 16/2024 vp korostetaan mahdollisuutta saada palliatiivista hoitoa ja saattohoitoa kotona. Selvä enemmistö suomalaisista toivoo voivansa viettää elämänsä viimeiset vaiheet kotonaan. ETENE pitää tärkeänä, että kotisairaалatoimintaa ja kotisaattohoitoa sekä niitä tukevia osastopaikkoja kehitetään edelleen, sillä mahdollisuus kuolla toivomassaan paikassa on keskeinen osa itsemääräämisoikeuden ja ihmisarvoisen elämän loppuvaiheen toteutumista.

Lakialoitteessa LA 25/2025 vp ehdotetaan työntekijälle oikeutta saattohoitovapaaseen ja siitä maksettavaan korvaukseen. Läheisten huomioiminen ja tukeminen kuuluvat olennaisesti palliatiiviseen hoitoon ja saattohoitoon, ja läheisten läsnäolo elämän loppuvaiheessa tuo kuolevalle turvaa ja lievittää ahdistusta. Vaikka asia ei sisälly nyt käsiteltävään hallituksen esitykseen, ETENE pitää eettisesti perusteltuna, että saattohoitoon osallistuvien läheisten asemaa ja ansionmenetysten korvaamista koskevaa selvittelyä jatketaan.

ETENE kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että asiantuntijatyöryhmä esitti myös hoitotahtoa koskevan sääntelyn täsmentämistä. Potilaan itsemääräämisoikeuden toteutuminen elämän loppuvaiheessa

edellyttää, että hoitotahtoa ja ennakoivaa hoidon suunnittelua tukevia käytäntöjä ja tarvittaessa sääntelyä vahvistetaan. ETENE on päivitettyissä eettisissä periaatteissaan ([ETENE on julkistanut sosiaali- ja terveysalan eettiset periaatteet | Etene](#)) korostanut, että itsemääräämisoikeuden tukeminen elämän loppuvaiheessa edellyttää potilaan toiveiden, arvojen ja elämänlaatua koskevien näkemysten selvittämistä ja kirjaamista mahdollisimman varhain, jotta ne ovat tiedossa silloinkin, kun potilas ei enää kykene ilmaisemaan tahtoaan.

Hoitopaikan valinta ja tietojen julkaiseminen

ETENE pitää esityksessä ehdotettuja muita muutoksia kannatettavina. Hoitopaikan valintaa koskevan sääntelyn joustavoittaminen siten, että hoitopaikan voisi vaihtaa nykyistä useammin, voi lisätä potilaiden mahdollisuuksia hakeutua tarkoituksenmukaisiin palveluihin. Samalla on huolehdittava hoidon jatkuvuudesta, jolla on erityinen merkitys pitkäaikaissairaille ja palliatiivisessa hoidossa oleville potilaille. Erikoissairaanhoidon hoitoon pääsyn enimmäisaikojen toteutumista koskevien tietojen nykyistä tiheämpi julkaiseminen voi parantaa palvelujen saatavuuden läpinäkyvyyttä ja seuranta.

Vankiterveydenhuolto

ETENE kannattaa myös esityksessä ehdotettuja vankiterveydenhuoltoa koskevia muutoksia. ETENE korostaa kuitenkin, että vankiterveydenhuollossa on edelleen merkittäviä kehittämistarpeita. Tutkimusten mukaan vangeilla on muuta väestöä enemmän samanaikaisia terveydellisiä ja sosiaalisia ongelmia, kuten päihdehäiriöitä, infektioitauteja ja mielenterveyden häiriöitä, mikä korostaa toimivan ja riittävän vankiterveydenhuollon merkitystä. Oikeus hyvään palliatiiviseen hoitoon ja saattohoitoon kuuluu yhdenvertaisesti myös vangeille.

Lopuksi

ETENE puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä. Sääntelyn täsmentäminen voi edistää palliatiivisen hoidon ja saattohoidon yhdenvertaista toteutumista, mutta tavoitteiden toteutuminen käytännössä edellyttää riittäviä resursseja, henkilöstön osaamisen vahvistamista sekä hoidon saatavuuden ja laadun valtakunnallista seuranta.